

hat angolul, mint valami régi skót népballada. Egészen meglepők az Ady-fordítások is. A *Párizsba beszökött az ősz* különösen sikerült.

Nem lehetünk eléggé hálásak Watson Kirkconnelnek azért, hogy a magyar lírát ilyen jellegzetes kötetekkel mutatja be a világ legnagyobb olvasó közönségének. Reméljük, hogy sikerül meg is hódítania a közönséget és ez ösztönözni fogja, hogy munkáját tovább folytassa s ezután az irodalomtörténeti jelentőségű antológia után ugyanezzel a választékos ízléssel válogassa össze s ugyanezzel a szeretetteljes odaadással és költői tehetséggel fordítsa le a ma igazán élő s a fiatal nemzedékeknek valóban szívéhez nőtt lírát, amelyből ebbe a kötetébe csak szorványosan került egy-két darab. *K. M.*

Zsigray Julianna: Kristálymuzsika. Novellák. (Az Új Idők kiadása.)

Két regénye is megelőzte Zsigray Julianna novelláskötetét. Mindkét regénynek sikere volt az olvasóközönség körében, noha egymásnak meglehetősen ellentmondó kritikákat olvashattunk róluk. Érthető kíváncsisággal és érdeklődéssel vettük hát kezünkbe a fiatal író legújabb könyvét.

Van a kötetben három novella (*Móric, az elátkozott királyfi; Tavaszi vetés; Régi karácsony*), amely hangban is, értékben is, élesen kiválik a többi közül. Gyermekkori emlékeket ír meg bennük meleg közvetlenséggel, a maga legegységesebb hangján, csipetnyi mosolyok közé rejtve a finom és megindító gondolatot. Ezekben az írásokban tükröződik legtisztábban fogékony lelkülete és ezekből olvashatók ki nemes írói értékei is. Szinte úgy tetszik, mintha csak önmagának írta volna ezeket és némi bizonytalankodással helyezte volna többi, bizonyára már próbát állt írása közé.

E három novella közül is kiválik a *Tavaszi vetés* című, példázatos szépségével. Ez az igazi «kristálymuzsika», elgondolásában, kicsendülésében is szimbolumot betöltő.

A többi írás is magán viseli Zsigray Julianna kezenyomatát.

Majthényi György.

Nyole verseskötet.

Liditt Julia : Bánató partján. — Rab Géza : Szaladj csak... — Juhász Ferenc és Lyachovits István : Virágok a domboldalon. — Kaesmári Imre : Szegény ember hagyatéka. — Várhegyi Székely András : Réka királyné gyöngye. — Keleti Jenő : Csavargás közben. — Hárs László : Születtem Budapesten. — Lovag Sándor : Az élet lírája.

Valami elszomorító mélabú van abban, ahogy tíz verseskötet meglepő gyorsasággal gyűlik össze a szerkesztőségi szekrényekben. Mintha minden kötetet megjelentető költő azt írta volna mottónak a kötet elejére, amit az egyik fiatal versírónk csodálatraméltó naivsággal kötet címének is írt: «Én is élek». Ennyit és csak ennyit akarnának ezek a verseskötetek? Névjegyek akarnának csak lenni, amiket leadnak az amúgy is kétséges «irodalmi élet» előszobáiban. Olyanok, akik többnyire megérdemelten mindörökre kinn maradnak az előszobában, akik csak megmondják, hogy vannak, de nem tudják: miért vannak. Pedig mi csoda időket élünk, hogy «sofförköltök» jelennek meg, hogy jólnevelt polgárgyerekek dühös szocialista-kommunista verseket hazudnak magukból, hogy szerelem vagy politika, vagy olyan sokszor talán éppen munkanélküliség elhiteti a versíróval, hogy költő. Keressük és hiába keressük, hogy egyszer kötetek választ adnak

milyen kérdésekre és nemcsak harsány «én is élek»-kel bizonyítják azt, amit nem kell bizonyítani, hogy milyen rövid az út a versírótól — nem merek költőt mondani — a verseskötetig.

Liditt Julia «Nagy úr a nincse», «Holnapok elé», «Koldus-princessz dala», «Bánat-lovaghoz» és egyéb ilyen című versek költőnője. Szavait Adytól kérte kölcsön és egyik versében magáza a kedvesét, noha a versbeli magázást végleg diszkreditálta a «slágerköltészet». A legtöbb versének ihletőjét megtalálni az Ady kötetekben és tipikus példája annak a költőnek, aki szókincsét nem anyjától tanulta, még csak nem is szótárból, hanem szavait is egy elmúlt költő verseskötetéből veszi:

*«Hiába futsz versenyt a Mával.
Holnap kezéért hídja kapok.
A Mult mesgyéjén utánunk jönnek
s elérnek minket a legnapok».*

Pedig nem tehetségtelen költő, jó sorai tanuskodnak erről:

*«nézésem is, mint a tiéd rebben,
néha már rád gondolni se merek,
hátha meglátnának a szememben».*

Ha elfelejti a költőket és leginkább Ady Endrét, még lehet költő. Addig... kétes dicsőség Ady epigonjának lenni és így népszerűsíteni Ady stílusát a gyöngébbek számára. Azok számára, akik olajnyomatokból értesülnek a műremekekről.

Rab Géza tizenegy verset jelentett meg, kis füzetben és egyszerű írásai néha egészen megkapó hangulatokat adnak. (Amikor az apám szegény lett, Fa tövében halott madár, Piros vércsepp a sinen.) A többi verseiben erősen látszik az irodalmi izlésében még a máig el nem jutott költő tétovázása. .. «a boltok csalfa selyméről» beszél. Viszont, ha csak ösztönétől és önmagától tanul, ha elereszti magát és viteti magát szavakkal, impressziókkal, egészen je-

lentékeny értékű versek kerülnek ki tolla alól.

Várhegyi Székely András versei is arra tanuskodnak, hogy a népi költő, ha poétikát és irodalomtörténetet próbál követni, eljut a «honfibuig» a negyvennyolcas értelmezésű népieségig. Viszont a maga stílusában értékeset alkot és nem tévesztheti össze a közhelyet a műveltséggel, a «hazafit» a magyarral. Nagyon figyelmebe kellene ajánlani «népköltőnek» és városi költőnek egyaránt, hogy más a népi művészet és más a városi művészet. Egyiknek sem célja a másik és mindegyik alkothat tökéleteset a másik nélkül, sőt csak a másik nélkül alkothat tökéleteset. A mindenáron népiesek és a mindenáron műveltek sohase fognak olyan verset írni, mint a «Réka királyné vára», balladás tömörségével és egyszerű, megkapó hasonlataival:

*«Bé es, bécsapódott
A nagy kapu szárnya,
Mint egy imádságos
Könyvnek a táblája».*

Viszont... «Az a marha pénz» (!) című versében már így ír:

*«A kopár földteken,
Mint éhező tehén,
— Csorda haza felé,
Elbődült a pénz...»*

Vagy, kinek nem fáj az ilyen sor: «Hol színes lepkék a valzert tanulták» olyan költő kötetében, aki ilyen verset tud írni:

*«Fehér havas,
Piros hajnal,
— Setét gyász».*

*Piros kacaj,
Gyermek multam,
— Hová szállsz?»*

*Fehér hajjal,
Dermedt ajkkal,
— Mire vársz?»*

Székely András regionális költő, népi költő, sőt több mint népi: székely. De, hogy egészen költő lehes-

sen, ahhoz figyelmébe kell ajánlanunk: felejtse el a Walzert és ne tanuljon a mindenkori tánczenéktől. Mert a walzer csakúgy nem fér meg a székely versben, mint a bubos kemence nem fér meg a modern bérház negyedik emeletén.

Kacsári Imre őszinte emberi érzéseket ír meg, szomorú, nehéz emberi tragédiákat és nehéz kritikusi tollal nyúlni az írásaihoz még ilyen ügyetlen soroknál is:

*«Elöttem ring egy szép hajó,
Azon utazni volna jó».*

Versei nem annyira versek, mint nem is vádbeszédnek készült vádbeszédek egy napjainkban egyáltalán nem ritka tragikumú és füledt szomorúságú élet miatt. De szenvedni még nem annyi, mint költőnek lenni és őszinte szubjektív verseket írni nem annyi, mint jó verseket írni. Hat verse, amit ebben a füzetében valószínűleg kényszerű szerénységgel közöl már látott nyomdafestéket és hogy ez milyen keveset jelentett és fog jelenteni arra nem kell hiábavaló szavakat vesztegetni. Művészi mértéket nemigen ütnek meg ezek a versek, talán csak az emberi őszinteség mértékét ütik meg, de... a nagy dolgokban talán akarni is valamit, viszont a művészetben akarni még csak lehetőséget sem jelent.

Juhász Ferenc és Lyachovits István nagyon fiatalok. Olyan fiatalok, hogy erősen iskolásízű latin és görög mithológikus témáik vannak. Olyan fiatalok, hogy hiba lenne, ha már most fenntartás nélkül dicsérni lehetne őket. Egyelőre próbálgatják a szavaikat ritmusba törni és ez sikerül is nekik annyira, hogy valamikor, nemsokára jó költők legyenek. Egyelőre nagyon sok a szavuk és nagyon sok a témájuk. Sokkal válogatottabb tárgyról kell majd verset írniok, hogy jó verset írhasanak. Túl kell, hogy legyenek az irodalomtörténeten és az

első kétezer versen, hogy elérhesse nek az irodalomig.

Jó úton vannak.

Keleti Jenő is «bemutatkozik» és bemutatkozásképpen ilyen verset ír:

*«Kenyerem fekele,
hangom idáig csupa alázat volt,
de most különös illata van a
gesztenye virágnak, május van
s én fiatal vagyok».*

Ezzel megtudtunk egyetmást a költőről, de semmit sem tudtunk meg a poéziséről. Végre is a szabadvers kínálkozó alkalmát felhasználni arra, hogy hosszabb-rövidebb sorokban nyugtazzuk a saját kis életünk eseményeit nem elég a poézishez. Keleti Jenő pedig ezt teszi. Hosszabb-rövidebb sorokat ír és azt hiszi a szabadvers ennyi. Formailag rá is áll, ami nagyon sok «modern» fiatal költőkre: hogy szabadverset csak az írjon, aki már tökéletes kötött verseket is írt. Tartalmi szempontból az ilyen sorok:

*«Egy éji lány szerelmet árul,
Vegyek?
Minek?»*

ma már nem érzékeltetnek sem romantikát, sem «a rothadás enyhe kékjét», sem egy hazug szentimentalizmust. Keleti Jenő nagyon egymagasságú és egysivárságú verseket ír. Kötete olyan út, amelyen végigjárunk és amelyről semmi emlék nem marad bennünk.

Hárs László kemény legénynek írja magát a verseiben, harcos, sőt osztályharcos, verekedőkedvű, nagy-erős ember szeretne lenni, Hogy «hirtelen, hars nótákat dalol.» Vagy gyáva, megbújó természetű árral úszó fiatal-ember lehet, hogy ilyeneket ír: «Apám, anyám érettem találkoztak és jártak jegyben, — születtem Budapesten ezerkilencszáztizenegyben. — Mondják: akkor még lehetett kapni tejet, fűgét, meg sódort». Azért ír talán ilyeneket, mert voltak valakik, akik elhitették vele, hogy a történelmi materializmus jegyében ma

csak az ilyen gazdasági helyzetrajzok alkalmas verstémák, méghozzá ilyen étlapi szinonimájával a sonkának, mint «sódar». Egyébként karrier állhat előtte. Kékharisnyás közönségű irodalmihisztérikák, jómódú szalonproletárok divatos költője lehet méla nyilvánosságú művészetbaráti estéken, ahol is elmondhatja materiális erkölcsi magaslátának trónusáról: «az ember — ember; tehát kicsinyes rossz és ostoba.» Miután az emberiséget így a maga egészében elintézte a «Költő» áttér a kapitalistára, aki «külsőleg nem aljas és számár, — sőt egészen rendes, szimpatikus ember — becsületszavamra — kár» mondja a nagy antikapitalista költő és a szegény olvasó elmélkedhetik, hogy minek kár: Hárs László a szocializmusnak? Vagy a szocializmus Hárs Lászlónak?

Lovag Sándor némely versei alá odairja, hogy megjelent egyik jónévű társasági hetilapunkban bizonyos hónap bizonyos napján és ezzel, hogy még ilyen márkázásnak is szükségét éri, körülbelül maga mondja meg verseinek, illetve «költeményeinek» értékét, illetve értéktelenségét. Még azok közé tartozik, akik a jambikus lejtés vagy a rim kedvéért megváltoztatják a verssor szórendjét. De beszél bizonyos versírási stílusról is, amelynek a jellemzésére Somogyban úgylátszik nem elég a «modern» szó. Lovag Sándor legalább is «újmodernnek» állítja azt a verset, amely ma igazán korszerű.

Ezt az «újmodernséget» a költő mindenesetre csupa kisbetűvel képzelet, ami önmagában nem lenne hiba, de ami önmagában nem is költészet. «a kezdet első sikoltása» című versében olyanokat mond, hogy: «lázasan lüktető vérem tüzes ütemére akarom felgyorsítani a fejlődést». Egyébként Lovag Sándor valószínűleg maga sincs tisztában azzal, hogy ő vajjon modern költő-e, vagy régivágású, az

pedig valószínűleg semmiesetre sem jut eszébe, hogy: egyáltalában nem költő. Természetesen «Élet-óceán», «vágysziget» jellegű szavak sem maradhatnak ki egyes versekből, «arcfehéren» is egyik új figurája annak, hogy régen meghalt szóképzésekkel miként lehet még mindig életet képzelni. Egyáltalában Lovag Sándor kitünő példamutatója annak, hogy miképpen lehet formai és irodalmi ellentéteket kiegyenlíteni egy tehetségtelenség takaró palástja alatt. Álmodern és álkonzervatív nála egy közös tehetségtelenségben közeli rokonok.

Szabó Zoltán.

Trikál József: Az új ember. Nova creatura. «Érzem a mai ember vívódását, lelkének fölsikoltását, jövőért való nagy aggodását, nyomorúságából feltörő szomorú világnézetét» — írja Bevezetőjében a kiváló szerző. Az egész munkán valóban valami nagy és vonzó testvéries lángolás fénye világít és melegít végig. A diagnózist mindenütt a bölcselő éles és finom pillantása végzi, de az új szellem segítő szintézisét egy mélylelkű pap adja, aki önmagában hordja a keresztény életszemlélet egységét. A kép, amelyet a szerző a válságba jutott «rég» ember-típusról nyújt, szinte drámai feszültséggel van felépítve. Talán nincs meg az a korszak-átfogó háttér, mint Spengler könyvének. Ennél vázlatosabb s talán líraibb is. Ennek pedig nem tárgyi, hanem tisztán csak stilisztikai oka van. A szerzőt témájának érzelmi sugárzása szóközi páthosra hangolja fel. Ezáltal mondatformáinak izgatott belső szerkezete, a bekezdések sűrű szaggatottsága szétomlasztják a tárgyaló mód nyugodt, értekező menetét s egy kissé talán gyors-sodrúvá is siklatják a vizsgálódás munkáját. De viszont kétségtelen, hogy indukcója megrendítő erejű és igazságú. «Az új» ember arcát ennek az igazság-